

РОЗМОВИ УКРАЇНИ

Влада — Радамі!

Газета Верховної Ради України

№ 168 [418]

П'ятниця, 4 вересня 1992 року

Ціна 2 крб.

РОЗМОВА З ПОСЛОМ США

Учора Президент України Леонід Кравчук прийняв Надзвичайного і Повноваженого Посла Сполучених Штатів Америки Романа Істасе. Під час зустрічі було обговорено питання подальшого розвитку співробітництва між двома державами. Зокрема сторони торнулися проблем діяльності американських фірм в Україні. Під час зустрічі було обговорено ряд інших питань, які становлять взаємний інтерес.

УКРАЇНА — РУМУНІЯ:

НОВИЙ ЕТАП ВІДНОСИН

Учора до Бухареста з офіційним візитом приїхав міністр закордонних справ України Анатолій Зленко. У столичному аеропорту Отопень, призначеному державними прапорцями України й Румунії, високого гостя зустріли його румунський колега Адріан Нестасе.

— Ми прибули, щоб обговорити з керівництвом Румунії важливі питання щодо майбутнього розвитку двосторонніх відносин, — заявив у аеропорту журналістам керівник українського зовнішньополітичного відомства.

Саме пошуку шляхів до встановлення дружніх, рівноправних, взаємовигідних контактів між Україною і Румунією з різних галузей були присвячені переговори, які відбулися згодом у Міністерстві закордонних справ Румунії. По їх закінченні Анатолій Зленко прийняв Президента Румунії Іон Ілієску.

Прийнявши двох суверенних держав суспільств і підписання контактів засвідчили підписання по обидві українсько-румунської Консульської конвенції, а також Угоди про співробітництво в галузі культури, науки і освіти.

Після церемонії підписання відбулися прес-конференції, на якій міністри закордонних справ України та Румунії підсумували результати двосторонніх переговорів.

Уті на цьому широким робочий графік першого дня перебування української делегації в румунській столиці. Анатолій Зленко зустрівся з представниками української громади в Румунії.

Гор ГРУШКО, спеціальний кореспондент «Голосу України».

Бухарест.

Страйк на «ковбасному» тлі

ЗАДОВОЛЬНЯТИ СВОЇ ПОТРЕБИ ЗА РАХУНОК ІНШИХ — НЕПРИПУСТИМО. — ТАК ВВАЖАЄ ПЕРЕВАЖНА БІЛЬШІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Київський залізничний вокзал 3 вересня 1992 року.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

Страйк, який оголосили 3 вересня п'ять відомих профспілок, що входять до Координаційної Ради, викликав ефект вибуху на досить спокійній останнім часом політичній арені України. Уже ввечері 2 вересня по радіо від імені групи народних депутатів України (не назавши, правда, нікого) виступив із заявою А. Мостиський, занувавши організаторів страйку в зв'язках із «старою комуністською» УРП, СУС, ДемПУ, комітет «Крим з Україною» та КНДС розповсюдив заяву, в якій звернувся до страйкарів з пропозицією утриматися від акцій протесту до початку сесії Верховної Ради. А якщо тоді уже не буде прийнято рішення

про формування уряду економічних реформ, повернутися до порушених страйкарями питань.

Прес-служба Кабінету Міністрів повідомляла про те, що дії страйкарів суперечать діючому в Україні законодавству. Митрасе України звернувся з позовом до Верховного Суду України з вимогою анулювати страйк незаконним з усіма антикажучими наслідками.

ВОСТ, в цілому підтримує вимоги відомих профспілок (попомогати створити їх), вважає його «новобесним». Голова ВОСТ Олександр Іванченко першим серед анулювати, які спростували страйк, назвав уряд, внаслідок позицію ВОСТ, згідно якої треба вимагати його відставки. Але

заявив, що вдаватися до страйку сьогодні не можна. Підписувати тарифні угоди можна буде, за його словами, лише з новим урядом — урядом народної довіри.

За повідомленням з прес-центру Консуляційної ради Вілльхельм профспілок України, страйк підтримали близько 40 шахт у Первомайську, Вугледарі, Павлограді, Червонограді, Сніжківському, Макіївці, Новоодеському, Кривому Розі. Приблизно на двадцять аудіолах залізничних станцій практично паралізовано рух (сі залізниця України), не працюють всі аеропорти. За повідомленням власного кореспондента «Г», не підтримали страйк машиністи вузлових станцій імені Т. (Закінчення на 2-й стор.)

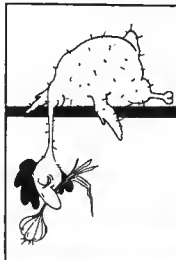
Читайте в номері

4 УСЯ ЄВРОПА В ГОСТІ ДО НАС

3 БРОЙЛЕРИ «ЛЮБЛЯТЬ», ЩОБ ЇХ НАТИРАЛИ ЧАСНИКОМ

У Рівненській області взапили за розведення бройлерів, на базі кооператива «Мікогосп» створено невеличкого господарства, що біля райцентру Барезина, створено птахофабрику-спиртпродуктор «Барезинський». Про турботи його працівників і розповідає в епосор.

До уваги передплатників Москві та Підмосков'я

Передає на «Голос України» та інші українські періодичні видання проводиться в м. Києві «Українська книга» (вул. Арбат, 9) та в бібліотеці української літератури (вул. Утомська, 21).

За довідками звертатися за телефонами: 360-38-41. Юрій КОНОНЕНКО, секретар об'єднання українців у Москві.

КОМУ СОРОМ, КОМУ ЩО

2 вересня 1992 року о 16 годині біля будинку представника Президента України по Києву Івана Салія почали безстрокову голодовку протесту віруючі на чолі з новообраним управлітчим намісником ІПЦ «Голосу України» Сергієм Перелісним. Протестують вони проти відмови Івана Салія передати новий комплекс храм Феодосія Печерського, розташований наприкінці Києво-Печерської Лаври. Крім Представителі України Івана Салія, за словами мітрополита Антонія, пообіцяв віддати церкву ще у березні цього року Патріархат Московський, передав храм УПЦ-КП представникам місцевої держадміністрації, однан Іван Салія відмовляється поїти що це робити. «Мені соромно за представника Президента в Києві», — заявив нашою кореспондентці владна Антоній. До основ-

ної вимоги голодувачів додався ще одна — відставка Івана Салія.

НАШЕ ТУТ НЕ ПРОЙДЕ

Співробітників управління СБУ по Житомирській області сильною з місцевими антиками проведи адуату оперцію по вилученню вентної парції худобної цінності, яку намагалися вивезти за кордон група людей, що втручали на постійне проживання в одні із зарубіжних країн. У них виявлено старовинні ікони у срібних образах, нарктини, італійські вази, статуї, столове срібло та інші предмети. А ще — релігійні і світські ікони, видані у XVI—XVII століттях, полове зображення єдинорога, бірюзово та бірюзово-жовтих різних дописів віном у кільця століть. Звідні було вилучено ці речі і на аномі, потім до рун співробітників, пошле слідство. Усі предмети буде повернуто до музеїв та бібліотек України.

**Бройлери
«люблять»,
щоб їх
натирали
часником**

ДОЛЯ РИБООХОРОНИ: СЛОВО ЗА УРЯДОМ

КИЕВСКИЙ МЕТИЗНЫЙ ЗАВОД
открыл пункт по обслуживанию
пускаемым заводом:
— сетка плетивая,
— сетка сварная,
— изделия из сетки.
Цены к 20—25% ниже рыночных.
Режим работы: с 10-00 до 18-00.
Адрес завода: ул. Горького,
публиканский стадион.

Коли господар починає будуватися, то не хапасться відразу за все — і хату зводити, і хліва, і колодязь копати, і льох мурувати. Потрошки, ладом, одне за одним.

Сергій МЕЛЬНИЧУК.
Рівненська область.

ВОД км. ПИСЬМЕЙНОГО
Ю НАСПЕВНИК ИЗДАВНИКИ, ВЫ-

КИЕВСКИЙ ЛЕТИЗНЫЙ ЗАВОД им. ПИСЬМЕННОГО
 открывает пункт по обслуживанию населения издательскими, вы-
 пускательными заводами:
 — сетки плетеным,
 — сетки сварным,
 — издательские из сетки.
 Цены на 20—25% ниже рыночных.
 Режим работы: с 10-00 до 18-00, январь с 12-00 — 13-00.
 Адрес завода: ул. Горького, 50. Проезд: ст. метро: «Рес-
 публиканская стадио́на».

Друг Кім Ір Сена

Парадокс життя: живе в Чернівці в однокімнатній квартирі скромна людина, яка, без перебільшення, вплинула на історичну долю Північної Кореї з її ідеями чучхе, обожюванням вождя...

Михайла Григоровича Шульмана цієї весни під час святкування 80-річчя вождя КНДР Кім Ір Сена урочисто вітала вся Північна Корея. Щовечора він був у центрі уваги корейського телебачення. У чернівській квартирі я гортав центральні корейські газети, і подиву моему не було меж: на перших полосах — великі знімки вождя і нашого усміхеного земляка...

Головний номер чин у Північній Кореї мають Янова та звиченка з новосибірська, — розповідає Михайло Григорович, — який закрав своїм тілом гранату, що її кинули під ноги Кім Ір Сена під час замаху. Героєм номер два, мабуть, став я.

Трапилося це 26 листопада 1946 року. Я на той час

Несподіваний ракурс

був головним хірургом військового госпіталю 25-ї гвардійської армії, розквартированої у Пхеньяні. Мені повідомили, що стало поганого Тимчасового уряду Північної Кореї Кім Ір Сена, якого три дні місцеві медики, не встановивши діагнозу, підтримували морфієм. При огляді виявилось, що гострий апендицит ускладнився перитонітом. Везти хворого до Москви було пізно, ситуація вимагала хірургічного втручання. Чимало лікарів вищого рангу постаралися під різними приводами уникнути операції. Боялися відповідальності — адже станом здоров'я північнокорейського лідера цікавився сам Сталін.

Операція пройшла успішно. Так я врятував життя Кім Ір Сена. Він був дуже вдячний, часто запрошував нас з дружиною в гості. Мій син Юрко і його — Кім Чен Ір навіть затоваришували.

Не забув він мене й пізніше, коли я повернувся додому.

Цього року, як і в попередні, М. Шульмана доставили спеціальним літаком до Пхеньяна. Протягом місяця він брав участь в урочистостях з нагоди 80-річчя фундатора ідей чучхе. Довелося пожити при справжньому комунізмі — мав великий будинок, прислугу, три автомобілі, безплатне високоякісне харчування. Була і спроба вплинути на життя корейського народу. На офіційному прийомі в центральній резиденції вождя дружина М. Шульмана, Кіра Аркадіївна, обережно, напівжартома, зауважила:

— Вся Корея у тумані від ваших сигарет. Чи не можна звести на них зборону?

Кім Ір Сена мудро посміхнувся і поспівав на гіркий досвід Михайла Горбачова: ви ж, мовляв, знаєте, чим закінчилася заборона алкогольних напоїв...

В особистій розмові з Шульманом вождь і учитель не без гордості сказав про перспективність ідей ко-

рейського СРСР обіцяли дати квартиру, а він до свого у нові житла Криту чернівці ло чин...

Михайло Г

83 роки поч працює хірур ському військ училищі льот

НА В ГОСТІ ДО НАС

роблятиме із яловичини, до 500 кілограмів, і маючий досвід зиск міні-цех по обробці м'яса. А для цього потрібні гроші. Можливо, це може стати бартерний

можна зазирнути у світ достатку?». Як хочеться, щоб наші спеціалісти ганялися не лише за поліетиленовими й паперовими пакетами фірм, яскравими проспектами, а й уклали угоди на поставку хоча б сотні частини того обладнання, на якому виготовляють смачні продукти. До речі, вони теж представлені на виставці. Є й такі, про які ми вже й

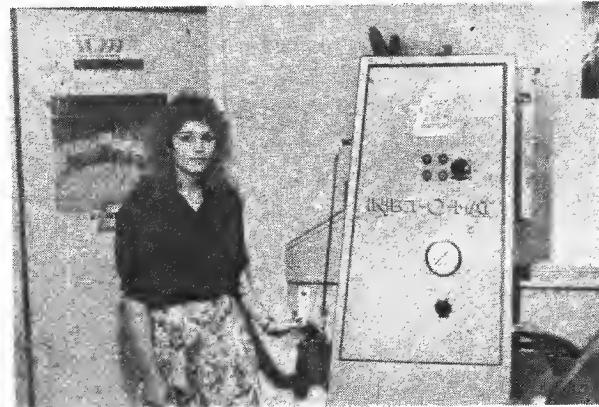
забули, і такі, про які ще не чули. Що ж! Ми йшли своїм шляхом і у виконанні Продовольчої програми. І маємо те, що маємо. Щоправда, 214 зарубіжних фірм пропонують нам купити машини, які годують Європу екологічно чистими продуктами. Не втратити б цей шанс!

Олександр ВОЛОДИМИРІВ.

Фото Олександр КЛИМЕНКА

бути «Доріт» ер, яка чудово працює, охолоджує, що у фірми містечку у Німеччині й буде задоволення. Варто згадати з «Доріт» теле 71-27-77 німецькому

охоплюють, а діючі експерти. Це й будуть же людина: «Чорна» і тривожна. Інтерв'ю з керівниками для через яку

ІНІВ ДОДОМУ

пів голови Комітету з питань соціального захисту військовослужбовців при Кабінеті міністрів України генерал-майор Вілен Мартиросян.

На конференції, що пройшла в атмосфері гарячих дискусій, обрано уповноважених до державного комітету: підполковник Володимира Петренка, Анастасія Сороку, голову Комітету солдатських матерів лікаря Світлану Касьян.

Черкаси.

Лідія ТИТАРЕНКО.

ВОГНІ

Ситуація

спромоглися який зайняв 50-гектарний район причини маючого і жару, наслідки політики на призвела до видалення лун і маса держав

на адміністрація створила надзвичайну комісію з боротьби з лісовими і торфовими пожежами, фінансове управління виділило мільйон карбованців, у чотирьох районах області оголошено надзвичайний ствн.

Богдан БЕРЕКЕТА. Волынська область.

передавати їх Держлісфонду ніхто не збирається, оскільки йдеться про землю. Як там не є, а цю проблему треба вирішувати, бо збитки, завдані державі, вже сягають мільйонів карбованців.

Новий препарат почав випускати Харківський фармацевтичний завод — вкрай необхідний хворим людям, зокрема чорнобильцям, балзам «Аронія». Його розробили спеціалісти Державного наукового центру лікарських засобів, виготовляють його з високоякісної натуральної сировини. «Аронія» містить полівітамінний комплекс, мі-

Так і живемо

ІРОНІЯ

З «АРОНІЄЮ»

кроелементн, здатні виводити з організму радіонукліди. ХФЗ «Червона зірка» ра-

ніше виготовляв напівфабрикати, тому це ще маловідома фірма. І, яєзважаючи на потік замовлень на нову продукцію, нині перебуває на межі банкрутства: основні споживачі — лікарні та аптеки — заборгували заводу понад 20 мільйонів...

Микола КОСИЙ.

Харків.

ХОЛЕРА ПРОМИНУЛА?

Подобиці

всіх тих, з ким хворий мав контакти. Але у них холерного вібріона не зиявши.

Звичайно, лише згадка слова «холера» викликає у людей тривогу, навіть паніку. Особливо якщо врахувати, що багато керчан (і не тільки вони) ще добре пам'ятають 1970 рік, коли захворювання холерою в місті набуло масового характеру. Ось чому тепер санітарні служби міста дуже серйозно поставилися до цього неприємного факту.

Одразу було скликано протиепідемічну комісію. Сня всіх міських служб кинуто на наведення належного санітарного порядку. А в 30 точках Чорного моря щодня брали на пробу воду. Хворі ж, що в ці дні були госпіталізовані, проходили триразове медичне обстеження.

— І ось, — як повідомив головний лікар Керченської

міської санітарно-епідемічної станції Іван Ковальчук, — тепер можна з полегшенням зітхнути. Віди вдалося уникнути. Випадок захворювання холерою, на щастя, залишився єдиним — поширення епідемії не допущено. А оскільки десять днів з часу виявлення холерного вібріона минули, а повторного захворювання не спостерігалось, у місті було прийнято рішення про закриття вогнища захворювання. — Хоча заспокоюватися, — наголосив Іван Ковальчук, — ще, звичайно, рано. А тому міські санітарно-епідемічні служби продовжують вести спостереження за зовнішнім середовищем, посилено санітарний режим. Пляжі в місті відкриті, хоч бажано купатися в Чорному морі небагато. Ну а життя хворого, в якого було виявлено холерний вібріон, вже ніщо не загрожує.

Анатолій ПОЛОНСЬКИЙ. Крим.

ТУТ — СПЕКА, ТУТ —

Високою майстерністю полюбили польських глядачів заслужений танцювальний ансамбль України «Світанок» та ансамбль народної пісні «Славутичка» будинку культури Херсонського суднобудівного заводу. Вісім концертів у містах Освенцімі, Ширку, Живеці, Віслі, Кенті гарантували, на думку організаторів музичного фестивалю в Польщі, посланням херсонських корабель перше місце в конкурсі. У яко-

Пам'ять

КОШОВИЙ МІЖ ЛЮДЕЙ

Пам'ятний знак легендарному козацькому кошовому Іванові Сірку встановили у старовинному селі Торговиці, що в Новоархангельському районі. Понад чверть століття запорозький ватажок зі своїми лицарями боронив тут від нападників українсь-

кі землі. У 1664 році кошовий полковник. Та за часів соціалістичної диктатури Дня несли про козацьку рожці всім кошовим кошови вували вулицю на Іванову партз'їзду

Новоархангельського району Кіровогра

Криміналь

«ЖНИВУЮТЬ»

Нв Буковину «злітаються» збирачі опійного маку, який цього року виродив як ніколи. Ідуть вони з Краснодару й Анапі, Дніпропетровська й Керчі, Баку й Геленджиків.

ка. Одна грішів із Са швидко колюбитель ду Підрозділ равління по компанію

Не за паспортом, а за талантом

Тригове! На Андришівському узвозі злизується дивовижний своєю красою український національний пейзаж: лісовий, лісовий, лісовий! Потерши, здупутати (Кирида) — в. П.) ачили історію на а українській школі. По-друга, ми в Голомнірентратурі, ми в Киридації місто національних калярів. Вільше того, архітектор з Киридаїренту по батькові (узелнетел) Абрамч... ГАП зони (П. В. П.) — там Абрамч... Абрамч... Залишається сподіватися, що сесія (Кирида), — в. П.) розбереться з тому, що а національний пейзаж, і підкаже спеціалістів з Киридаїренту та Голомнірентратурі, що там не національний пейзаж, бо йнакше на перспективі... для нас реальністю став перетворення... на мисломітності.

Прочитавши статтю В. Чернича та Е. Петрика «У чийому місті ми живемо?» в «Голосі України» за 14 серпня, думаю — ну, почалося! Досі в Росії «патріоти» ретельно відраховували, скільки євреїв в Спілку письменників, в Академії наук, у Держкритеріумі, а тепер і в нас з'явилися «небабдуки». Небабдуки?.. Небабдуки!..

Та чи тоб це Віктор Черныш, який свого часу з національним утворенням «Небабдуки» примував столичні власті визнавати факт наявності поховань численних жертв сталінських репресій у Вінницькому ліському парку? Чи не він з'явився біля стіни паливних заводів на містах цих жертв нового запланованого вимозу?

Тоді стрявнеть, що ж він — депутат Кирида В. Черныш — у статті «Антиємізм як антиємізм», виступаючи 10 липня в газеті «Хрещатик», натякає читачам, що винуватці сталінських репресій — євреї, і пропонує останніх покарати, щоб бути прощеними за більшовицькі злочини. Віктор Черныш. Що тоб сказати? Та з списку катів, як, м'яко казати, і жертв, можна одразу висмикнути і росіян, і українців, і євреїв, і кого завгодно, це його коханий неупереджений єврейський критерій! Критерій критерію далеко не всі Абрамчівці, Івановичі серед них значно більше. Але доводиться, що людям з подібним спрямуванням думок — даремна грага часу, бо відомо, що антисемітизм невідомий, не парадокс, його не переконують ніякими аргументами. Та я не треба, бо це, власне, його особиста справа. Єдине, що демократичне суспільство просто зобов'язане зробити, це поінформувати антиємізмівців, що можливість тиранизувати свої національні ідеї, зокрема на сторінках періодичних видань. А от шановні редактори! про це, як видно з наведених прикладів, не завжди пам'ятають.

Дякую, ми йшим, де то просторіше, що антиємізмівці у нас не має під ґрунту. Підгрукта є. Не в

останню чергу воно закладене комуністичним режимом. І не тільки в сталінські часи. Це так з Леоніда Лідича у нинішній Україні в партії. Історія прислужилась ціннісним пліттю графом громадян. Пам'ятаю, як євреї негласно обмежувалися в можливостях ввійти на роботу, вступу до вузів, просуванню по службі, вступу до партії. І все це беззаконна наш штатні «інтернаціоналісти» дивоголос похисовали необхідністю протистояти засиллю єврейства, потенційних зрадників «соціалістичної Батьківщини». А оскільки партія, ті велика частина наших громадян того вірля, то ці пісентісції залишилися у пісентісції. Сьогодні довести мінімальних зусиль, щоб антисемізм в Україні став таким, який ми є в Росії, діють, не кричати, антисемітські організації і тираниються антисемітські опуси.

В Україні досі цього не було, і важлива заслуга того належить Рухом, який весь час рішуче відмовлявся від антисемітизму. Тенер Гут перекликає кризу — і ось маємо...

Прада, Віктор Кирилович Черныш стверджує, що він не антисеміт, а антиєміст. Це нагадує зауваж одного добродія, що він «не проти українців, а тільки проти українців». На жаль, тоб це «за самостійну Україну». А оскільки І грудня за неї проголосувало понад 50 мільйонів мешканців України — то, сами розумієте, «тільки гірше для України». І наостанок спробую відповісти на запитання В. Черныша та Е. Петрика «У чийому місті ми живемо?» Зроблю це на прикладі того ж Андришівського узвозу. З чого складається його «дивовижний свій своєю красою національний пейзаж»? Значною мірою він визначається бароковою Андришівською церквою, створеною генієм італійського Растреллі. Не псує його і Замок Річарда, зразок англійської готичної. В селі не тіле з цих шедеврами знаються будинки, характерні для Києва різних часів, зокрема тих, що належать до «національного пейзажу». Національний, бо милий серцю подолан, який взагалі і всіх, хто його відчуж і зрозумів. Його, як і весь Київ, створили не лише українці чи росіяни. Сподіваюсь, і в майбутньому в цивілізованій демократичній Україні у творців питань буде паспорт, в талант. Тому обов'язково обличчя Києва визначаються і представники талановитого європейського народу, які живуть поряд з нами, українцями, протягом віків, і вважаю, є в думку нас, українців, не менше ніж кадрами, як і українці.

Тому у чийому місті ми живемо? У своєму. Своєю для всіх його громадян. А записаний в історії не місце на інашому національному майдані — на сторінках нашої преси.

Володимир
ПАРХОМЕНКО.

У ДРУГІЙ світовій війні ми витратили трохи занадто дорого, навіть переконали не важко було опинитися серед «зрадників Батьківщини». Коли сепаратисти і ті, хто на Заході гітлерівці сілоюмі вивели з території кошового Союзу, і з України татари. Історія, що так вже складно повернути історію, відрадукувати українців бо військово, понад 200 тисяч з них залишилися на Заході. Правами й неправами, всупереч секретним домовленостям лідерів держав-вереміжних на Яттинській конференції 1945 року про повернення насильно переміщених осіб, вони гуртувалися, уникали репатріаційних служб і залишалися. Ніяк знава про секретні сталінсько-молотовські постанови № 6457 від 24 серпня та № 6884 від 4 листопада 1944 року, згідно з якими при НКВС створювалися репатріаційні комісії, фільтраційні апарати на кордоні і в місцях співробітництва між НКВС СМРП. Ти, кого повернули і, хто вивів, усе життя несли потім на собі тавро «зрадників». Не знала частина сім і тих українців, хто залишився на Заході. Тільки сьогодні Україна вважає їх не «зрадниками», а гітлерівським народом, яка не забула на чужині й залишилися попри все українською.

Про це мені розповіла 29-річна канадська українка Марта Дичок. Не забули в снітах її батьки, не забула й вона сама. В нинішній Торонто стала бакалавром, у Лондонському університеті — магістром, сьогодні — докторантурі Оксфорда. Тема наукової історичної роботи — «Українські біженці та переміщені особи після II світової війни 1944—1952 роки». Завданням темою з 1988 року, вперше як науковець і журналіст до Москви приїхала вивчати тему, з якою вивчала історію єврейських біженців після II світової війни. Перед тим вона вивчала історію справ переміщених біженців після війни в архівах Нью-Йорка, Торонто, Парижа, Лондона.

Тему вивчала сама, розповідає Марта, бо важливо і важко її надзвичайно важливою з багатьох причин. Одні з них — у контексті становлення української національної самостійності. В таборах для переміщених, що виникли після війни в Європі, людей «сортували» за національними ознаками, вивчали і вважали їх надзвичайно важливою з багатьох причин. Одні з них — у контексті становлення української національної самостійності. В таборах для переміщених, що виникли після війни в Європі, людей «сортували» за національними ознаками, вивчали і вважали їх надзвичайно важливою з багатьох причин. Одні з них — у контексті становлення української національної самостійності. В таборах для переміщених, що виникли після війни в Європі, людей «сортували» за національними ознаками, вивчали і вважали їх надзвичайно важливою з багатьох причин.

Вона вивчала історію справ переміщених біженців після війни в архівах Нью-Йорка, Торонто, Парижа, Лондона. Тему вивчала сама, розповідає Марта, бо важливо і важко її надзвичайно важливою з багатьох причин. Одні з них — у контексті становлення української національної самостійності. В таборах для переміщених, що виникли після війни в Європі, людей «сортували» за національними ознаками, вивчали і вважали їх надзвичайно важливою з багатьох причин.

Вона вивчала історію справ переміщених біженців після війни в архівах Нью-Йорка, Торонто, Парижа, Лондона. Тему вивчала сама, розповідає Марта, бо важливо і важко її надзвичайно важливою з багатьох причин. Одні з них — у контексті становлення української національної самостійності. В таборах для переміщених, що виникли після війни в Європі, людей «сортували» за національними ознаками, вивчали і вважали їх надзвичайно важливою з багатьох причин.

таких спершу писали «без громадянства», а десь за два роки, з 1947, офіційно з'явилася нова категорія біженців — українців. Є тут ще одна проблема: оте «без громадянства» не дає можливості й донині асистувати, силками ж точно було виведено всіх українців, скільки їх залишилися на Заході. Невдома точна кількість насильно вивезених і з самого СРСР. Відомо, що українців було закритими і для західних, і для колишніх радянських учнів. Навіть те.

Ми — українці

Репатрійовані, відізвижся для історії!

нів — Ніваруга, Куби, і закривала ці на біженців від чужинського ліночата... А безвізники страждають люди, багато людей. Інші ж просто забувають, що таке може, в будь-якій країні. Це треба пам'ятати.

В Україні Марта Дичок теж не зустрічалася з розкритими обіймами. Бона сажуки вивчала архівні Києва, Львова, Івано-Франківська, запитувала слюди людей, які вивчили з тих часів і не побоялися розповідати. Але замало.

Сьогодні Марта вохала до Оксфорда узагальнювати й обробляти матеріали. Картина для неї ще не зовсім з'ясувалася, тому й звернулася вона до «Голосу України» по допомогу: в свою чергу звернутися до тих, хто був після війни репатрійований додому, розповісти про себе. Відповіли на запитання:

1. Біографічні дані: воле і як вони народилися.
2. Як потрапили під чужині за межі України.
3. Коли, як і чому повернулися.

Хто стався потім, як відживало насильне вербування за кордоном на волевільне життя до останнього часу.

Хто змінив і своє відношення, листи надіслали на адресу редакції з позначкою «Для М. Дичок». Сама ж Марта переконана, що вона не тільки справді творить світову історію, а й вичує її. Бо не святи глечики ліплять. Отже, як на мене, треба додумуватися.

Володимир СКАЧКО.
Не зміну: Марта Дичок.

Хто допоможе?

— І ти отримала власну картку через чергою. Ось там і ми терпимо і сподіваємося, що ми не тільки моїми людьми, а й змусили працювати. Гуртомком розкошували лише за працівників підприємств, з яких ми не могли зовсім залишити останні сили, нас викинули на вулицю. Багато разів зверталися до місцевих органів, щоб нам дали житло, але нічого не отримали. І ось марно. Немає квартири, і край.

боти, без засобів існування. Сьогодні світова громадянська, архітектурна, усе-таки знавала свою відрадукувати за такі історії. А на жаль, переважно тільки моральну. Механізм відповідей матеріальної допомоги хоча й існує, але працює неохоче. Кошти для біженців нерідко потрапляють не за призначенням, «задаються» адміністрацією. Є й політичні перебіжки, у допомозі, наприклад, адміністрація США завжди допомагала біженцям з країн-супротивни-

нів — Ніваруга, Куби, і закривала ці на біженців від чужинського ліночата... А безвізники страждають люди, багато людей. Інші ж просто забувають, що таке може, в будь-якій країні. Це треба пам'ятати.

В Україні Марта Дичок теж не зустрічалася з розкритими обіймами. Бона сажуки вивчала архівні Києва, Львова, Івано-Франківська, запитувала слюди людей, які вивчили з тих часів і не побоялися розповідати. Але замало.

Сьогодні Марта вохала до Оксфорда узагальнювати й обробляти матеріали. Картина для неї ще не зовсім з'ясувалася, тому й звернулася вона до «Голосу України» по допомогу: в свою чергу звернутися до тих, хто був після війни репатрійований додому, розповісти про себе. Відповіли на запитання:

1. Біографічні дані: воле і як вони народилися.
2. Як потрапили під чужині за межі України.
3. Коли, як і чому повернулися.

Хто стався потім, як відживало насильне вербування за кордоном на волевільне життя до останнього часу.

Хто змінив і своє відношення, листи надіслали на адресу редакції з позначкою «Для М. Дичок». Сама ж Марта переконана, що вона не тільки справді творить світову історію, а й вичує її. Бо не святи глечики ліплять. Отже, як на мене, треба додумуватися.

Володимир СКАЧКО.
Не зміну: Марта Дичок.

Олександр ІЛІЯШОВ.
Мінська-Подільська
Винницької області.

ЕР «ЗІРКА» ВІС

КОЛИ західні бізнесмени, члени урядів, відомі банкіри, економісти приїжджали в Україну, вони виявляли велике бажання зустрітись з В. Антоновичем, і зрозуміло чому. ВПК України — це той завод, біля якого мільйон висококваліфікованих інженерів, техніків, робітників. Це сучасні верстати, обладнання, технологія. Це ракетно-космічна техніка, літаки, танки і суднобудування. Це апарати радіорозвідки, радіопристрій, «снаряди», різне різьне та тверде паливо, порох та багато ще інше. Ось що таке колишній ВПК. А тепер це заводи України, які частково чи повністю зникли виробництвом військової техніки. Раніше ми вивчали величезний оборонний потенціалом, а тепер нерідко не знаємо, що робить з тим багатством, що стало технікою, а частково потрібною нішею. Що, наприклад, робить з авіацією, на білоруському воєнінженерно-технічному інституті в Мінську карбувалися у складових цінах?

Які ж кошти потрібні для переведення ВПК України на цивільний рейс? З чим уявлення звернувся до В. Антонова.

— Цього року потрібно було б близько 140 мільярдів карбованців. Та через нестачу коштів запланований тільки 30 мільярдів. Куди ж спрямуємо їх? У першу чергу на соціальний захист кадри зарплату, а потім профілювання і переобладнання, допомогу утримання соціальної сфери. Далі — на списання старої матеріальної цінності, незвершеного судинства і готової продукції, не придатної для використання з цивільною метою. І, нарешті, наблягодження, за ради чого проводиться приватизація, на переобладнання військового виробництва для випуску цивільної продукції і товарів народного вжитку. Тут же врахується витрати на переведення наукових організацій, що обслуговували ВПК, на розроблення цивільних програм. Міністерство вже розробило 216 національних програм.

Одним із джерел інвестування нововісці могла б стати допомога напівлітальних країн. Вважало, що ми можемо розраховувати на це.

**АНТОНОВ
ВІКТОР ІВАНОВИЧ**

Міністр машинобудування, військово-промислового комплексу і нововісці України. Народився в 1936 році. Виріс у Батяйському під Ростовом на-Дону. Одружений, має двох синів-оліверів. Завідувач Таврійський радіотехнічний інститут, кандидат технічних наук. Галузь наукових інтересів — апаратура магнітного запису. Його винаходи та неопатентовані космічних об'єктах, супутниках, «чорних» лінійках, радіо і контролери. Автор 25 наукових праць. Лауреат Державної премії колишнього СРСР за створення системи відомлення фотонам з інтересом радіолокації.

Трудову діяльність почав інженером на оборонному підприємстві в Новосибірську. З 1962 року — в Україні. Працював інженером, заступником головного інженера,

ра, директором, генеральним директором державного заводу «Маяк». 16 років очолював одне з провідних підприємств ВПК України, потім призначений заступником голови Держзаводу України, керівник заступником, виконуючим обов'язки голови Держзаводу. З 1992 року — міністр машинобудування, ВПК і нововісці України.

Хіба не США досі роняє атомні бомби розробляються, зникають різні військового протистояння? І ось ми введе ми шляхом. Припинення гонимі об'єкти на території колишнього СРСР вивільнили мільярди доларів тільки у США, і частково ці суми можна поділитися з Україною та іншими державами СНД.

— А чи в конкретні проєкти, розроблені спеціально західними країнами щодо їхньої участі в нововісці ВПК України?

— Є міжнародний фонд нововісці для колишнього СРСР. Його співзасновники — пенсійний фонд США, «Дженерал-Моторс» та інші великі компанії. Цей фонд розглядає наші проєкти щодо ітерії для освоєння літаків ТУ-334 на Київському авіаційному заводі, з тим щоб провадити його на світовому ринку. Це літак на 100 пасажирів з дальністю польоту 2,5 тисячі кілометрів. Тобто той літак, якого немає на світовому ринку.

Фонд намагає виділити 30 мільйонів доларів на розробку Академією наук України неперативного дивана (програма) нового наукового В. Трефіла. Крім того, ми дали фонду ще півтора десятка проєктів з винахо-

дів і нововісці, яких немає на світовому ринку.

Дуже цікаві проєкти є у суднобудуванні. Відомий фінансист з Швейцарії Рапппорт, фірма «Пенсіон» хочуть допомогти реконструювати наші корабельні заводи, в потім сильно продавати їхню продукцію. Є цікаві проєкти ЄС, діючих між Німеччиною, Канадою, Австрією та з іншими країнами. Є багато, тому ми розглядаємо ці проєкти на конк-курентній основі.

— Можливо, це має бути дивна агролітас зброю, продавати її, а на вилучені кошти купувати за валюту товари, потрібні населенню?

— Ми цивільнозавантажуємо, і займаємося прямим військовим бізнесом нам не личить.

— Але це робить майже всі розвинені країни Заходу, які авіацією себе виділяють.

— Це демократичні.

— Це літасі так. І тому вважаю, що Україна може далі поставити військово техніку, кораблі ВМФ, наприклад, інші яку колишній СРСР забезпечував чим. Є в нас проєкти Китаю, є авіаційні для нової техніки. Ми це будемо розвивати. Але спеціально будувати економіку і бізнес на прода-

жу зброї ми не знаємося. Показує ВПК України — це найсучасніша частина військового промисловості колишнього СРСР. За різном устаткуванням, наданою зброєю, авіацією, технікою, пристроєм для виготовлення трибного устаткування й повноцінний ринку товарам. Ось це — пріоритетне завдання. Во без наповнення майбутньої трини товарною масою про одержання економіки нічого й говорити.

Коли ж населення розвинути майте від нововісці ВПК України реально відату?

— Сподіваюсь, що перші результати ми повинні відчувати вже цього року. Ми збираємося на третій збірний конгрес, де будуть представники державного виробництва, значно збільшити виробництво медичної та силіконої побутової техніки, устаткування для агропромислового комплексу. Члени відповідні контракти з Південним Каспсом, Німеччиною, Австрією. Але перше з'явиться потреби покласти капітал у доларах, а його немає. Неприклад, дощечний завод «Тоталь» освоїв виробництво 48 мільйонів доларів, і він виникнуватиме в 1993 році продукції майже на півмільярда, а потім до кінця річного обсягу понад два мільярда карбованців. Проте сьогодні в нас валютних копій немає, тому знову косяк. Ми даємо запасні частини й елементи для різних закупівель, а нас розбірають у випадку з імпортом. Але програма експорту, є можливість одержання зарубіжних кредитів під нашу біржіву.

— Є далі протистояння точні зору. Одні вважають, що все, і зокрема оборонні підприємства, треба повернути в приватні руки. Інші стоять на тому, що ВПК — це прерогатива держави. А яка в нас точка зору щодо перспектив приватизації в оборонних галузях?

— Із сенсом оборонних підприємств України можна на приватизацію більш як половину. Але такі заводи, як київський «Арсенал», дніпропетровський «Маш», а в найбільшій мірі, побутовому бачу як дериндл приватизації, якщо у складі збройних сил України будуть частини, які оснащені майже нашою військовою технікою. В нас багато радіоелектроніки, авіаційних-аматорів над урядовцями, які відповідно строю

увійшли заводи колишнього Міністерства оборони, які вже сьогодні можна продавати в приватні руки.

— Якою ви бачите економіку України в майбутньому?

— Перехід до ринку — тривалий. Ми виниклимо якийсь будуватимемо економіку, на базі авіаційної, південнокаспійської. Це висока технологія, науковий виробництва. Тому ми сьогодні й будемо, як пасажирський літак, судна, які немає в світі, вертольоти для сімейного користування. Треба виходити на виготовлення легких автомобілів, відеомікрофонів, відеоканалів, використовувати наших вчених інженерів, висококваліфікованих спеціалістів.

Ми західні бізнесмени так цікавилися нашою «оборонною» технікою, що тут осередили величезні гроші. Але від того, щоб Україна стала сучасною європейською державою, монолітно, і побоскоується майбутній економіка. Ми відкриті для співробітництва, але взаємоборювання, з розрахунком на перспективу.

На завершення — про хобі Віктора Івановича.

— Останнім часом дуже захоплююсь кінтими. Особливо люблю серію «ІЗЛ». З захопленням читав також спогади Мамонтова, Петлюра, Колчак, Денікіна. Нам завжди казали: ми були праві, тоді ми були вимогливі, а ми немогли. А мені хочеться з періоджерд зрозуміти, чому вони не сприйняли революції. Чим же так, і ми пішли неспряним шляхом?

— Отавий він, Віктор Антонов — інженер, учень, організатор оборонної виробництва, людина, у спілкуванні — відвертий, ширший, відважний морський з тим, що несе небажання й неможливість працювати за дуже складних умов переходу до ринку повоєної техніки відсутності ресурсів і визволення з Москвою, а тепер — з Києвом. В ньому щось є від тих «залізних» наріжних, які були досі поставленою метою. Але він мислить швидко, інтелігентно, поважає справжніх промисловців, своїх друзів, сам такий. Першою причиною нашого ВПК як він став не тому, що ввійшов у стару чи нову економіку. Просто він талановитий.

Рубрику веде журналіст ЮРІЙ КОРНІВ.

Степан ФІЛІПЧУК, відомий в Україні винахідник, ринчик до редакції свій матеріал і записав: «Завжди тільки матеріал винахідника можна забезпечити тисячі робочих місць і виробити устаткування за тверду валюту... Я їм прощаю!...Проте інший закон на уряді! Гальмує запровадження нових технічних винаходів, і дає тільки економічний ефект. Парадокс! Отже, пропонуємо міркування необхідного.

Ступінь розвиненості суспільства можна виміряти тим, скільки воно платить за ідею. У нас сьогодні є ці максимуми, збільшують ціни на продукцію. Народники коштом, звісно. Не в останню чергу тому, що з ніг на голову поставлено стимулювання технічного прогресу. Можливо, так склалося тому, що в уряді й парламенті, відомствах та установах, які від імені держави керують

винахідниками, бракує осіб, котрі самі мали б авторські свідоцтва й патенти, на свої ідеї, що так задовбути не можна, і це більше — «пробити» його, вітати й відповісти, оскільки у нас можуть займатися, скільки фізиків, агрономів, економістів... Проте жоден з них не відіграв за несправедлив розробку й втрачати через це кошти для народного господарства.

Напевно, мільярди йдуть на утримання винахідників, бракує осіб, котрі самі мали б авторські свідоцтва й патенти, на свої ідеї, що так задовбути не можна, і це більше — «пробити» його, вітати й відповісти, оскільки у нас можуть займатися, скільки фізиків, агрономів, економістів... Проте жоден з них не відіграв за несправедлив розробку й втрачати через це кошти для народного господарства.

Точка зору

ДЯКІМ НА БЮДЖЕТІ, А ІНШІ У ПІДВАЛІ

я науково-дослідних інститутів з тисячними колективами. Вони роками винаходять та, на що одному одержаному спеціалістів потрібні янись місяці. І тому ставлення до винахідників-одиночків в такій відмінній, не жаль, наші моральні, системні, цілком закономірно для нас, Отже, перш ніж, передати інтелектуальну, винахідницьку-аматорів над урядовцями, які відповідно строю

нерують, наприклад. Те що з того? Тоді чи буде ідеальною дитина коштує їхньої, якщо ми чомусь не знаємося й нездатні зрозуміти? Увазі собі таке: відповідальні особи й законодавці, які приймають з цього питання нормативні акти, починають одержувати зарплату з той міти, коли ці нормативні акти запровадять і даватимуть економічний ефект! Бу неуминчовим, як прогнати ідею з устеном. А що робити нам, винахідникам? Ідеї багатьох років ми одержуємо вигороду лише за запроваджені розробки.

Отже, хтось сидить на бюджеті і розраховує, на чому рахунок по зборозданах, а хтось сидить у підвалі й сплуккує тисячі карбованців за ордену кожного квадратного метра цього підвалу. А держава втрачає мільярди доларів...

Степан ФІЛІПЧУК.

Думка вчених

ХТО ВІДНОВИТЬ СПРАВЕДЛИВІСТЬ?

Крим:
екологія —
понад усе

Напруженість у Кримі, різномісний підхід до бо-
гогольного розвитку за-
чепили на пієстрові і учас-
ники сесії.

У червні цього року вчені
Криму вирішили створити не-
ву громадської організації. І
ося надано в Симферополі
відбулися установчі збори То-
варства вчених «Крим з У-
країно».

Найбільше уваги науков-
ці приділили екологічним
проблемам.

Директор Інституту ботані-
ки АН України академик
К. Ситник (Київ) зауважив,
що через політичні а еконо-
мічні ускладнення еколо-
гія проблеми вийшли на
другий план і закликав всіх
учасників, що займаються еко-
логією, працювати спільно,
адже тільки у взаємодії
можна вирішити складні
проблеми. І закликав вче-
них — переконатися в цьому
журні Української Академії
Академік В. Бєляєв, який
очолює Морський гідрофі-
зичний інститут АН Украї-
ни (Севастополь), говорив
про зростаючий роль науки
в Кримі. Поставив ідея створення
Кримського відділення
Української Академії на-
ук. Раніше в Кримі було
багато філіалів центральних
інститутів, але їх не цікав-
ли місцеві проблеми. Нау-
ково-технічні дослідження
вогня застосовували у сфері
відомчих інтересів.

— Проблеми, які стоять
перед Кримом, — сказав
В. Бєляєв, — стоять і пе-
ред Україною. І передовсім
— це екологічні. Але є й
проблеми політичної «еко-
логії» — спокою в Кримі.
На благо Криму треба пра-
цювати спільно з Україною.
І саме вчені здатні консолі-
дувати всі сили.

Директор Інституту планет-
них корів професор С.
Коновалов (Севастополь)
висловив думку, що хоча
науковці сьогодні і опини-
ли перед проблемою визна-
чення ролі науки в політи-
зації суспільства, наука має
бути поза політикою. Зтім,
він не заперечує потреби в
об'єднанні всіх учасників для
переконання людей у тому,
що економічну свободу Криму
слід реалізувати у складі
України.

Установчі збори схвалили
статут Товариства, обрали
керівні органи.

Тамара ПАХОЛОК.

Ситуація

Ганна Федорівна Сі-
раш уна десять років на-
писки. Томіше — на ан-
мусомому відпочинку.
Згідно з наказом № 79
від 29 листопада 1982
року, наданим начальни-
ком Волинської інспек-
тури держкомісії по ви-
пробуванню сільськогос-
подарських культур Во-
лодимиром Твердохлі-
бом, Сіраш замінили з
посади завідувачою То-
рчинською сортодільни-
цею за приписом у за-
писці за 1981 і 1982 ро-
ки.

Справа двічі. І на пер-
ший погляд банальна. Всі ці
десять років Ганна Федори-
на зверталася в різні інстан-
ції, приїжджав переріш, роз-
берілася, відмовили: «справед-
ливості». Жінка стверджує:
впливи приписок не було,
немає на це і доказів. І про-
стий вола не посади. Просить
моральної реабілітації: «Ці
потрібно для моїх дітей і
оуки».

Сюжет теж простий. Не
складився стосунків з началь-
ством — комуся треба йти.
Не по-доброму, так іншаке.
У квітні 1982 року Твердох-
ліб вперше закликав Сіраш
у зв'язку зі скороченням
штатів. Але дав маху. Тут
таким на її місце призначив

іншу людину. За рішенням
народного суду Сіраш на ро-
боті поновили, а Твердохліб
заплатив їй з власної кише-
ні за акумулятор проту май-
же 400 карбованців. Спробув
знести таке припинення. І
на сортодільницю почали впа-
дати різні комісії. За ба-
жання завжди можна щось
знайти, або й придушити.
Отож, у листопаді 1982 ро-
ку з'явився той наказ про
замінення Сіраш за припис-
ки.

Не треба бути кваліфіко-
ваним юристом, щоб зрозу-
міти: в цій справі є багато
надуманого. Наприклад: як
свідчать накази, різні поса-
довали, копії яких ретель-
но зберігає Сіраш, приписки
— за 1981 рік, наказ про
замінення видано в листопаді
1982 року. А хіба можна
заміняти в роботі людину
через рік після сьогомого? За-
коном дозволяє те роботи
протом шести місяців. Керів-
ництво Волинської інспекту-
ри терміново «виправалося»
«помилку».

На світ з'являється
ще один наказ: Сіраш за-
мінється за приписки, зро-
бені ли у 1981, так і в 1982
році. Можливо, мало тоб о-
ного року — мавши да. Але
й тут Твердохліб припусти-
вся необачності. Коли жінка
оскаржила і новий наказ, то
в грудні 1982 року він на-
писав у поясненні: «...Замі-
нення Сіраш за приписки, до-
пущені в 1981 році. Оскар-
жує

ни приписки булк і в 1982
році, то я повідомив про це
комітет народного контролю.
Результата поки що не-
має».

Яна ісеїсентинця. В грудні
1982 року Твердохліб вис-
ловив припущення щодо
приписок, начебто допущених
Сіраш у 1982 році. А жи-
нка завізнена з роботи в ли-
стопаді 1982 року! Словом,
факт приписок не встанови-
ли. Сіраш завізнені з ро-
боти за те, про що її началь-
ство не знало навіть у груд-
ні. Зрештою, це завізнення
як абсурдний фант кваліфі-
кували кілька комісій. На
руках Ганни Федорівни є
копії переріш з ЦК про-
спілки працівників агропо-
мискового комплексу колиш-
нього Союзу, з головного уп-
равління державних інспек-
цій з Москви, датовані лип-
нем 1990 року, в яких чор-
ним по білому написано:
«Занування Сіраш в при-
писки за 1982 рік не відпо-
відає дійсності. Наказ на її
замінення видано без до-
статніх на те підстав». У серп-
ні 1990 року голова дер-
жкомісії з сортировки сіль-
ськогосподарських культур
Держагрокомісії УРСР
Віктор Новоклад теж підпи-
сав: «Перерішмо встановле-
но, що завізнення її (тобто
Сіраш) проведено без достат-
ніх на те підстав».

Що ж як відповісти? Людину
незаконно потурили з робо-

ти, а правди не добились. Ні-
то не хоче снасувати без-
глузді рішення, але з'явля-
єся з приписки амбіційного на-
чальника. Тепер накуть —
то були союзні комісії. Ім
виріти не можна... Але ж хто
завжди створює нові? Тре-
ба ж допомогти людям!

Володимир Твердохліб ди-
ається.
Стильний ролик минуло,
а Сіраш ще пише? Я вже й
забув, як воно було. Чого їй
це треба? Вже ж на пенсії.
Там, на пенсії. Але болять
у неї душа. Хоча жінка зна-
ти справедливості, про яку
ми так гарно віємомо гово-
рити. Щого нас навчили. А ось
звучить ледунку — ой як
тажко! Ніхто не хоче входи-
ти в цю справу — ні проку-
ратура області, ні Прокура-
тура України. Простіше —
нервуватися висновками ко-
лошних комісій. Але ж чо-
му негативним? Я навія
висновки переріш, що ствер-
джують протилежне, вносять,
що завізнення проведено без
достатніх на те підстав. І
здоровий глузд про те гово-
рити. А ми, замість того,
щоб відновити справед-
ливість, відволікаємося на новій
державі старий метод відпи-
су. У Ганни Федорівни —
їх майже 80.

Богдан БЕРЕКЕТА,
власний кореспондент
«Голосу України».
Волинська область.

3 пошти

НЕДОРЕЧНІ
ПРИВІТАННЯ

Майже кожне денарма за-
сідання глави нашого парла-
менту Іван Плішч лоничак з
поздоровленнями кореспон-
дентів з дня народження.
Свідками стають мільйони ра-
діослухачів і телеглядачів. На-
віщо це робити? Ідея деду-
шати? Чи прийняти своїх то-
варішів з дня народження, то
це можна зробити й на ку-
пінках, а не в залі засідань.
Думки нерозумно спостерігати
за такими сценками.

Юлія ФЕЛЬДМАН.
Харків.

На злобу дня

ДЮЖИ?

абачні конфлікти, вратувати
життя їхніх синів.

Цієї жодні з портретом си-
на жодний президент існує
не поверне найдорожчу їй
людину.

На жаль, ситуація на кра-
ще у наших збройних силах
змінилася майже повністю
— молоді сини України сго-
доді гинуть не тільки у чу-
жій міжнародних конфлі-
ктах, а й від так званої «ді-
диччини». І тому надарма? У
зверненні конференції Орга-

нізації соддатських матерія
України до Президента У-
країни Леоніда Кравчука, що
відбулася недавно у Запоріж-
жі, говориться: «Соддатські
матері вимагають: однісочно
із розбудою Української
армії здійснювати докорінну
реформу війська, переїзд його
на професійну основу;
закласти невідкладні заходи
з метою припинення нелюд-
них стосунків у підрозділах,
підпорядкованих Міністерству
оборони України».

Едина надія — на свою на-
ціональну професійну армію.
На рідну. В якій ніякого
службові на мучитимуться
одні з одного, не вбивати
муть одне одного. На армію,
котра виконуватиме найпова-
жнішу свою функцію — боро-
нитися свій народ і свою
державу від ворога. І служи-
ти в ній колись будуть ось те-
лі дитини малюки, як Сашко
Королю, котрим не може не
минуватися його татко Сер-
гію. Хочетися вірити, що він
йтиме слугити у війське без
страху.

Олександра ВАШЕНКО,
депутат Київської облради.

Фото автора.

ПАМ'ЯТАЙМО ПРО НЕБО

А воно не знає за такої погоди та й погодніти, що стиландія у наших студентів уже була, та загала. А чому, ані самі знає. Навіщо слати сінь на раїні?

Ну та вересень є вересень. Якось перебудимо цей золотий-золотий місяць. Батки підкинуть, ло засіях пошуруємо — то й логувалося ж! Після уроків, лекцій, семінарів, лабораторій — не Хришати. Або в Ботанічний сад, або не такий ботанічний о цій порі Дніпро. Голівне, обні подали від тх місць, де пах, не лавою, шашликів і не дай, Боже, плевом. Ні-ні. То вже зось.

А там промайне жовтень, потоплом — листопад, і посує, почалася ота — з червоним косом, у стоптаніх черевках...

Гей, та нежже яса так ба знайдіної? Вкрутимоса, братове! Хто — в бізнес,

хто — в нічну вахтаром. Є руки, є голова. І є молодість.

І ажа хто-хто, а моші учні, студенти, студії, такі не відміну від нас, закручених у робітному колесі, не забудуть за нього лавице. За високе небо, яке висяє чистими зорям над нашими головами, і за інше небо — власної душі.

Вони ще ідеалісти. І це закономірно. Вони ще романтики. І це прекрасно. Вони мріють про будинки, запроектовані ними, вірші, ними написані, даремно, нині збудовані. Вони такі молоді. І це з ними назавжди.

Я. ЗОРІВНА.

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО,
Олександра КЛИМЕНКА,
Сергія КОВАЛЬЧУКА.

С ОРОК СВЯТОМІЯ рік в історії України, до пристра Запоріжжя, сто- д'я у змусили яду чорним дот розпочатому трагічним 1921-ч і продовженому в 1932—1933-му. Совецька Імперія під мудрим предводством генералісимуса Сталіна зазнала голодом 47-го. Небо вірило, але за всі роки німецько-фашистської окупації люди не зазнали таких масових мук, як узимку ту навели 1947-го, другого ро- ку швейцарії сталінської п'я- нити.

Віра в натхненніс- ко літа стала єдина керівна (керівна з Москви) сила — КП(б)У, очолювана по-

— *История культуры* — 1999

зою і дітей на голодну смерть? Чи не тому, що «учитель всіх народів»? Сталін після успішної депортації примських татар та «бандерівців» сушив голову, як анкетист всіх українців з України, і не міг нічого придумати — не вистачало вагонів та «дворовів». І тоді вирішив скористатися посухою 1946 року. Бачте, які геніальні міислення — не треба нічого нікуди возити...

Під приводом забезпечення міста й армії продовольством послали «бухси́рні» бригади на села.

Системні всіляко маскувала справжній стан справ. Більшовики так вичистили

масову загибель з голоду ін-
валідів Великої Вітчизняної
Війни. Нині плечі голодного наро-
ду падає ще один тягар -
облігації Другої Державної
позики відбудови і розвит-
ку народного господарства
СРСР...

Свідчення Катерини Ткаченко (с. Заріччя Гунішпільського району):

воне Таріччя» був найзаможнішим у районі. Пригадую 1946 рік виднася дуже вражальний, молодшимкам видавали як трудовень багато хліба. Та знаєнька в село зааскочила бригада активіста Дроздова (його ми знали ще як 33-го року і алаштува-

мося ні з чим. Наш колгосп «Комуняр» поставив винокувар. А восени ходили по дворах уповноважені, підмітали засіки. Ми жили втрійох: я, мама і донька. Гаяляли нас щодня на полотні. Піду, рядок-два прополю і падаю непритомна... Іли січешу траву, навізеш — нкацієш цвіт (малює).

Свідчення Марії Жоанірен.
ко (м. Гуляйполе):

— Я працювала медсестрою. Навесні 47-го біля входу в райздороввідділ щорану нас чекали десятки підкинутих голодними мітерями голодних дітей. Вони просили їсти. Були й немовлята із записочками «Ваня», «Тетина», «Кирилко»...

Минулого
радянці і
много план
на Україн
на молоді
книжки. Б
зачеши з
любою Б
Маріям ан
ним патри
єсь. План
як елемент
гична діл: і
рається в
гал повед
збирати по
лору і пер
«Фонд Ук
агасте, ск
буде, —
Маріям ви
проп. Іс
такі
охолюють
мільйони
жаль, не в
ціонально
ж приймай
місяця мо
ти. Не з
двінадеся
тні».

Журналістське дослідження

УКРАЇНА-47: ТРЕТІЙ УДАР

Про голод 1947 року у преймій жінки не згадується. А ті, що пережили це лихоліття, повертаючись у минуле не люблять. Вони ще надто близьке у часі. Ще надто болить.

Отак і ностальгують невинуваті білі літні і старі люди. Бо забути цього не можна. І згадувати страшно.

Спокоїте, немилосердне сонце того року принесло страшене лихо заступу. Але жорстокий, як жорстокий була сталінська система, аніципальна воєнна диктатура пошукувало, наші душі, наше життя.

перезимова кременіських місіонерів Хрущовим і Кагановичем. І хоча комуністичні ідеологи, замітаючи слід за собою, списували все на посуху 1946 року, є підстави стверджувати, що голод 1947-го, як і голод 1933-го, був штучно викликаний за адміністративною технологією знищення українського народу.

Ось деякі фрагменти опублікованого в лютому 1947-го повідомлення Станіславського управління УРСР про підсумки виконання державного плану в 1946 році (у процентах до минулого [1945 року]):

електроенергія	155
тракторів	491
цемент	210
меблі	232
бавовняні тканини	228
шерстяні тканини	300
взуття швейне	230
чобіт	172
комбаси виробні	184
нісло вершкове	260
риба (унов)	113
хліб і булочки виробні	143
спирт	142
явво	166

Це лише основні показники. Подвійне-потрійне зростання випуску товарів за останні роки по всіх галузях. Як же за наявності таких ресурсів Хруща (у Києві), Брежнєв (у Запоріжжі), їхні соратники у Харкові, Дніпропетровську, Полтаві, інших міських промислових підприємств, заводів, фабрик

[illegible]

Зима — весна 1947-го стали роком голоду. А в цей час у Києві проходить Республіканська нарада передовиків сільського господарства за участю Хрущова, Гречухи, Мануїльського, московського академіка Лисенка наших «зірок» П. Ангеліної, М. Озерного, М. Посмітного... Ці слова про тижневе ставовище про пухлик дітей

ла трус: вигрібали зерно, скільки в кого знайшли. І вивозили, вивозили...

Люди дуже бідували. Ота мо за Марченками — нема хат. Жив там чоловік. У нього відірвали все до нитки. Ходить до Гуляйполя, може, скаржитися, може, щось виміняти хотів на харчі... серед дороги, бідолага, вже і вмер. Казали, що фронтовики.

У 47 му н поїхав до брата в Казимирів, там жилися легше. Поїхати було непросто, бо нікого не випустили за межі району і за межі України. Мені родич допоміг виїхати, але тільки до Карпів могося, а відтоді гончі власті: всюдю голодуючі з усіх кутків України. Сидіння тяжкими, їх не відправляли. Дітям амністії, приміж них румунські євреї, не давали. Замість того всі життя той страшний тихий стогін. Насилу витягла мене Кувишеша. На стихинці Росії ніякої напруженості не спостерігалось, ніде не видно було пулків чи мієрбанів. у Кувишеші бухачені хліби, нас 1000 не кудиш. Отакіи переживали після участі у відбудої Дніпроцю

— А... мене не засудять?
(бабусі — за 80. — Авт.)
Три голоди перейшли ми,
як три пожежі. В 1947-му
ніхто не думав, що зостане.

Свідчення Івана Сухаря
(с. Омельники Оріхівського району):

Я був підлітком. Ба-
чнів, як помер з голоду
фронтовик Олександр Дука,
з орденами на п'яній шапці.
Він був старшим братом
Операйля. У 1946—1947 му-
шкетерів не було, і в нашому
селі мучеників не пішли
вбивати. Це були старші
брати, Ядоса Сиротенко, Не-
чипір Незайва, Настю Бонда-
ренко засудили за кілька ка-
чанів кукуруду. «Я жини смі-
явся, як їм жини смі-
яються фронтовики!». Окре-
ме розказу про Орисю з
нишнього кутка. Діти вхо-
дили в її кімнату, бачили
її, Молода, вона доводо по-
мирала Зіньчиці Пів бур'я-
нок, поклали на дровину під
дерево, і вона померла. По-
рагунком почали подати зо-
нанки жини... Нема Орисі
померла. Хочу ще згадати
війнового фронтовика Мико-
лу Гордійковича Іваху. Було
ночний, він притягнув помир-
наюч у свій приміщення Сигна-
ла. Ми, підлітки, щодня «своєю
гала» їли, і в тієї комори
заходили гали мали та нинят ма-
ли, то жменю просів ч
кукуруду... Усе це ми роз-
давав потім від нечальства
асперусі стійницькому спо-
ридуку». Коли його винягли
з роботи «за розмову з жини-
ми», він не міг їсти, їв нахаль-
ству: «Я ртутяве солдатики
жін дітей!».

Н АП
ють. ТИМС
наТений п
земляна І
кий найпр
нок — дчч
міль — н
Ундія вит
52 мільйо
раїни. —
арифметні
Фі — н
ляжі. — н
ефективні
лікуванні
організму
за медичн
символіку
петентні !
земліниа

Про ст
служби У
аже коро
«допомог
ностворен
логічна —

— Ми
ниша спі
діржавні
дас голоа
пільної
Консу

Д Розумі
ме затп
відповіді
же. Все
тьох фа
тинних,
все ж.
Голосу
залежну
на мів п
ці два по
незалежн
ва. Одні
ність пе
мічне по
демо год
а вже п
навапа
го, існує
но проти
держав;
Причому
російськ
цілком і
ситуація
ва функ
українсь
Не пр
ну в ос
словлю
приводу
зробити
справи?

**БУФЕТЫ НА
ИЗБИРАТЕЛЬНЫХ УЧАСТКАХ**

Магазинные системы «Гавс-собгостронома» успешно говзоят к обсауживанию избирательных участков (9 аюгоя 1947 року — аборн до аюгояной Радн УРСР. — Авт.) аювонем богатыр аюбор коаесных, коандтерских, табачных и аинных изделий, коперы и т. п. В деаь аюборое в избирательных аюахках аюорое с 6 аюсов аюре аюуд

работать буфеты, для которых
выделен ассортимент товаров.
«Большевик Запорожье»
3.02.1947.

ЗА ЖИЗНЬ, КОТОРАЯ ЕСТЬ
И КОТОРАЯ БУДЕТ

... Да, Семан Фурман имеет все права советского человека. Я имею право выбирать Верховный Совет? Опуская бюллетень в избирательную урну, я пошлю благодарности величайшему из людей Иосифу Виссарионовичу Сталину.

спасибо, родной и любимый
за свободного человека.

С. Фурман, кохозник ар
тели имени Сталина Пологов
ского района. «Бовышевик За
порожье», 9.02.1947

...Днями візна сесії Михайлівського народного суду в селі Широкому розглянула кримінальну справу за обвинуваченням громадянина Рубель Федора Івановича в крадіжстві 30 кілограмів ковбас.

Р. С. Шановні читачі, свої
ресурси редакції.

пшениці. Народний суд засудив Рубає до 7 років позбавлення волі з відбуттям у в'язницях та трудових таборах.

«Шевком Ставін». 13.07.194
(Цитати подані за оригіналами)

Випуск підготував
Олександр МНХАЙЛЮТА,
адаптивний кореспондент
«Голосу України» з
Запорізькій області.

дгук и та спогади ан можета зд

Іхніх дітей на... Чи не го... після успіш... кримських... сунув... всієї ук... і не міг... не ви... та паровозів... скористати... 1946 року. Бач... мислення... нікуди... забезпечен... продаваль... «буксирів»... маскування... стан справ... вичистили

масову загибель з голоду інвалідів Великої Вітчизняної. На плечі голодного народу падає ще один тягар — облітації Другої Державної позички відбудови і розвитку народного господарства СРСР...
Вижили.
Свідчення Катерини Ткаченко (с. Заріччя Гуляйпільського району):
— Наш колгосп «Червоне Заріччя» був найзможливішим у районі. Пригадую, 1946 рік видався дуже важким, колгоспникам видавали на трудові багато хліба. Та знезапек в село заскочила бригада активіста Дроздова (його ми знали ще від 33-го року) і влаштува-

моси ні з чим. Наш колгосп «Комунар» поставив виконувати. А восени ходили по дворах уповноважених, підмітали засіки. Ми жили втроях: я, мама і донька. Ганяли нас щодня на полотні. Піді, рядок-два прополіть і падають неприємності... Ілн січену траву, навесні — акацієвий цвіт (кашку).
Свідчення Марії Жовніренко (м. Гуляйполе):
— Я працювала медсестрою. Навесні 47-го біля входу в райздороввідділ щоранку нас чекали десятки підкинутих голодними матерями голодних дітей. Вони просили їсти. Були й немовлята із записочками «Ваня», «Тетяна», «Кирилко»...

МИЛОСТИННЮ ПОДАЮТЬ ПІД ЦЕР

МИ ПРОСТЯГАЄМ РУКУ ДОПОМОГИ

Минулого року в Мінреалі один місцевий українець поділявся зі мною планами врятувати Україну. Незважаючи на молодість, власне життя благополуччя і заочне знайомство з дальною Батьківщиною, пан Марія аж горіла активним патріотизмом. Так ось, план був: простим, як елементарні трифлігелі: дії: з кожного українця в діаспорі (а їх там понад три мільйони) збирати щомісяця по долару і перекладати у «Фонд України». Уваляте, скільки грошей буде, — захоплюється Марія, власною «раціоном», а тут так себе, три мільйони не зберемо, на жаль, не всі українці національно свідомі. Але ж принаймні мільйон щомісяця можна наскребувати. Не збіднімо від дванадцяти доларів на рік...

пан Зенон Дуда. — Сипеш, а де воно, те добро? Ні, основний наш обов'язок як опікунів і партнерів молоді української служби — навчити її саму здобувати фонди. Ми прагматичні і тому до популярного у вас жарту «Врятування потопачих» справа рун самих потопачих» ставимось дуже серйозно. Треба вибити себе рятувати, і ми хочемо поділитися з вами, образно кажучи, правилами поведінки на воді.

Звичайно, для початку прагматичні земляки рятувальний пояс усе ж кинули — доки «правила» вивчатимуться, не пустить би бульбашки. Головний партнер — Суспільна служба українців Канади — фінансувала кілька благодійних акцій, організувала в Карпатах табір відпочинку, для дітей з екологічно уражених районів (читай — з усієї України). А далі...

— За два-три роки, — впевнений пан Дуда, — українці матиме таку суспільну службу, що зможе допомогти своїм землякам із східної діаспори.

Що ж, дай Боже нашому теляті та й вовк з'їсть!

Поки що служба (нині вона має осередки в більшості областей, в тому числі й на Сході та Півдні) заклопотана проблемами співвітчизників. А цих проблем, самі знаємо...

У Криму живе поет. Не один перекладач і літературознавець зробив собі кар'єру на його імені — вірші Тарнавського багатьма мовами друкує майже весь світ. А вдома овсяному закордонною славою поетові ночами сниться... хліб. Хворий, нездоданий, він був на Батьківщині нікому не потрібний — ні своїми блискучими віршами, ні енциклопедичними знаннями, ні вражаючим поліглотством. Ні просто як людина. В Криму вирують політичні пристрасті. А в них немає місця ні для вбогих, ні для митців: приватний Пегас не корабель, його не перетягнеш ні в Ро-

сію, ні в Одесу. А отже, яка рація займатися «дрібницями». Коли б не місцевий осередок ССУ, некролог по загиблomu поетові, здається, вже «помандрував» би по сторінках літературних видань на Заході та Сході й аджаповані шанувальники його таланту узнали б жалюгідну правду — поет поинув світ від злиднів. На щастя, повторюю, в Криму знайшлися люди, які а «дрібницю» розглядали трагедію й зуміли гідно підтримати Тарнавського.

Всупереч, на жаль, усе ще популярним уявленням «Янці» замішана діаспора, то це щось дуже націоналістичне» Суспільна служба українців — організація нейтральна. Для неї не мають значення конфесія, національна незалежність чи політичні вподобання людей, яким потрібна допомога.

Ми працюємо з усією громадою, — підкреслює голова ССУ Богдан Фесюк, — незалежно від мови, якою спілкуються люди. Звичайно, пробудження національної свідомості українців, очіщення молодшого покоління від генетичної, рабської психології також належать до наших стратегічних завдань. Але за тактику ми обирали не крик і порожні гасла «Всі як один будуть свідомими українцями», не зверхнє повчання негачі «витискувати з себе раба», а конкретну допомогу людям. Хай вона агітує, а не слова.

Не знаю, як вам, в вже згаданому донабаві така тактика припала до душі. Навіть мені за «посередництво» вони подикували кострубатю, але українською мовою і вибачилися за «шабаш».

Звичайно, було б великою наївністю вважати, що суспільна служба витягне народ з матеріальної і моральної скрути. Але, як і світові організації, ССУ може стати надійним опертям для уряду в проведенні великомасштабних акцій підтримки найзлидніших верств населення — престарілих, са-

ріт, інше, не лише і пекті. Су... кликана... ше... суспільст... громадян...

ССУ у... створенн... них за ф... динів-на... рільні і... ся без о... Суспільн... Канади... привезла... му (з в... особлив... соціальн... ціально...

— На... старечі... справля... ження, — на акт... служб з... рія Спо... зенціном... страх. Ві... живуть з... повинні... ми.

Спеціал... присвяч... зокрема... ня підпр... готовлят... сування... рої для... вадами... вах змо... мі інвалі... Канаде...

за — в... який ви... лиці. Ук... женням... разу не... ків. Ша... них бач... марилу... презенту... бі сто п... тістю 10... чайно, ц... в морі... одна пар... для масо... милиці...

Милост... церквою... України... Обіпр... ють від ш...

Людм... спеціал... дент «...

ступовий... ської ш... Але пог... ку.

З одно... в нас на... області... Близько... ків, з ук... ською м... званих... двадцять... рівніть... фігурують... Проте... цифри: у... ся украї... го 30 в... гальної... числі у... сотка. Ц... мов пок...

Облас... ки вже д... ня про 2... ку до з... який викладач... класів р... це, на м... ба плати... зізнає... так і... самодія... серйозна

Тет... голова... сіл з... Харків

Журналістське дослідження

АІНА-47: ГІЙ УДАР

...ки, що треба... проводити доб... усую акцію... «Насін... запасів —... колгоспу». Ліде... мби замало бу... ному голодомору... отішалися, сиді... пайках, з на... Особливо ли... на пропаганда... дає РАТАУ... учасників... жнок Захід... Ізмайльської... областей Хру... делегати Ровен... тов. Коваль по... женнями про... Запоріжжі. —... талося нам... тов. Коваль, —... на Дніпробуді і... Тепло зустрі... За... Іхня доб... і результати... наші нас у пере... сного ладу. Пі... ний додому я... працювати так... цих областей... України».

ла трус: вигрібали зерно, скільки в кого знайшли. І вивозили, вивозили...

Люди дуже бідували. Отам за Марченями — нема хати. Жив там чоловік. У нього відібрали все до нитки. Ходив до Гуляйполя. може, снарядитися, може, щось виміняти хотів на харчі... серед дороги, бідолага, впаів і вмер. Казали, що фронтівик.

У 47-му я поїхала до брата в Казахстан, там жилося легше. Поїхати було непрості, бо нікого не випускали за межі району і за межі України. Мені родич допоміг аписати відрядження. У Харкові вокзал — іде голці власти: всюди голодуючі з усіх куточків України. Сиділи тижнями, їх не відпускали. Дітки вмирали прямо на руках знесилених матерів. Запам'ятала на все життя той страшний тихий стогін. Насилу виїхала на Куйбишев. На станціях Росії ніякої напруженості не спостерігалося, ніде не видно було пухлих чи жабраків, у Куйбишеві буханець хліба коштував 100 рублів. У нас за 1000 не купиш. Отакі пережити після участі у відбудові Дніпрогесу.

Свідчення Наталії Плетіть (с. Костянтинівка Полігівського району):
— А... мене не засудять? (бачусь за 80. — Авт.) Три голоди перейшли мн, як три пожовкі. В 1947-му ніхто не думав, що зостане-

Свідчення Івана Сухаря (с. Омеляник Оріхівського району):

— Я був підлітком. Бачив, як помер з голоду фронтівик Олександр Дуда, з орденами на гімнастерці. Померли з голоду дід і баба Операйли. У 1946—1947-му від недоїдання в нашому селі мученички пішли з життя Калістрат Трипольський, Явдох Сиротенко, Нечипір Незнай. Настю Бондаренко засудили за кілька казанів кукурудан — померла в тюрмі. А як жили сім'ї загиблих фронтівиків! Окремо розкажу про Орісу з нашого дутка. Днями вона блукала селом, благаючи їжі. Молода, вона довго померла. Знайшли її в бур'яні, поклали на драбину і віднесли на кладовище. де вона раптом почала подавати ознаки життя... Нема Оріси, померла. Хочу ще згадати покійного фронтівика Миколу Гордіювчак Іванця. Безногий, він працював комірником у колгоспі «Сигнал».

Ми, підлітки, щодня сновигали побіля тієї комори і вриди-годи мали то шмат м'яса, то жменю проса чи кукурудан... Усе це він роздавав потай від начальства, всупереч сталінському «порядку». Коли його витягли з роботи «за розбазарювання», він кинув у вічі начальству: «Я рятував солдатських дітей».

НАПЕВНО, не збідніють. Але чи ми збагатимось, коли б навіть найвищий планморальського земляки і двася? Адже таний найпростіший розрахунок цинить: не те один міль — найсвідоміших українців витягувати та злиднів 52-мільйонне населення України. Така ось невесела арифметика...

Фі... і не... від земляків, неземляків, спасибі, ефективні під час локального лікування. Одуjuanня всього організму залежить, даруйте за медичний парадокс, від самолікування. І ось тут компетентні поради закордонних земляків найбільш доречні.

Про створення суспільної служби України наша газета вже коротко інформувала. А «допомога допомогати» новоствореній організації аналогічна службі діаспори.

— Ми самі не хочемо, щоб наша співпраця нагадувала дірявий мішок, — розповідає голова світової ради суспільної служби Світослава Конюсу Яльмну Українців

ЯКА МОВА БУДЕ В ХАРКОВІ ДЕРЖАВНОЮ?

Слово рідне

Розумію, що на таке пряме запитання однозначної відповіді немає і бути не може. Все залежить від багатьох факторів — як об'єктивних, так і суб'єктивних. І все ж.

Голосуючи і грудни за незалежну Україну, багато хто, на мій погляд, не пов'язував ці два поняття в єдине ціле — незалежність і державна мова. Один розуміли незалежність перш за все як економічне поняття («тепер будемо годувати тільки себе»), а вже потім політичне, інші навпаки. Виходячи з цього, існують й дві діаметрально протилежні точки зору на державну українську мову. Причому багатьох жителів російськомовного Харкова цілком влаштовує нинішня ситуація, коли російська мова функціонує повсюдно, а українська — за бажанням.

Не претендуючи на істинну в останній інстанції, висловлю свою точку зору з приводу того, що ж потрібно зробити для поліпшення справ? Перше і найголов-

ніше — не діяти з позиції сили, не принижувати російськомовне населення — як росіяни, так і українці, які з різних причин не волюють державною мовою України. Якомога менше ярликів на зразок «русьскобішевська імперія», а більше діла.

Думаю, що Верховній Раді України разом з урядом необхідно розробити і затвердити програму відродження української мови у східних і південних регіонах. Але програму не бутафорську, а підкріплену фінансово. Інакше Закон про мови залишиться в Україні законом на папері.

Сьогодні в нас не вистачає близько ста тільки вчителів української мови і літератури, не кажучи вже про викладання інших предметів українською мовою: немає підручників, досить мало наукових посібників, бібліотек, порожні кінофототеки... Вчителі самотужки не впоратися з цими проблемами, в цій державній справі потріб-

на й державна підтримка.

Українська мова із загальною вжитку в нашому регіоні зникла не раптово. Протягом десятиліть цілеспрямованої і послідовної роботи розширювалася зона функціонування російської мови. Це і проголошене «равенство язиків», і перехід на викладання предметів російською мовою спочатку лише в деяких школах, а потім і доплачування вчителям за викладання російською в українських школах, і звільнення від уроків української мови та літератури (а чому не російської?) на підставі записки від батьків...

Що ж, настає час пожити плоди та повертати борги. За останні роки й Харківщині в багатьох російськомовних школах з'явилися українські класи. Таких шкіл лише в Харкові вже більше половини. З'являються школи, в яких перші класи набирають тільки з українською мовою навчання. Здавалося б, можна стверджувати, що відбувається по-

АСОМ ГАЗЕТИ ПИСАЛИ

...ети, для яких... ортимент товарів... Запоріжжя.

КОТОРАЯ ЕСТЬ БУДЕТ

...ем Фурман має... етського чело... право вибрати в... Совет! Опуска... избирательную... благодарности... людей Йоси... ованчу Сталину:

спасибо, родной и любимый, за свободу человека.

С. Фурман, колхозник артелин имен Сталина Пологовского района. «Большевик Запорожья», 9.02.1947

...Днями анізна сесія Михайлівського народного суду в селі Широкому розглянула карну справу по обвинуваченню громадянина Рубель Федора, який в колгоспі ім. Сталіна вкрав 30 кілограмів колосків

Р. С. Шановні читачі, свої відгуки та спогади ви можете адресувати редакції.

«Шляхом Сталіна», 13.07.1947. (Цитати подані за оригіналами).

Випуск підготував Олександр МИХАЙЛЮТА, власний кореспондент «Голосу України» а Запорізькій області.

Наші першодруки

[illegible]

РУКУ ДОПОМОГИ рт, інвалідів. І справа тут не лише в матеріальній

[illegible]

**«Голос України» —
серед засновників
Всеукраїнського
фестивалю
гумору й сатири**

— Запевняю, ас, що я
Достеменно вчю, —
Чоловіків, коргі пі ютє,
Міжків пождіаєтє.

Піта одиє: — А сємітє,

НЕ ІГОГО ПЛАЧЕ
Прощались на порогі

А у купа песакир,
Вже літній за віом,
Каже: — Жальго розлучитись
З рідким чоловігом!...

Ділячу в, що, наспіаки,
До рідного іду.

Заслушують, аж до них,
В підмачку потертім,
Підійшов один і зажа:

Ім четвертий — грюк таких
Ми вже поспіли...

Провідати жінку.
Народила йому сина
В родильнім будинку.
— Визначте, медом,
Дав би й два зем кілограми,
Та нема й ста грам,
Але як на порівняння

— Понажи мані його,
Хоч через віконце

Посміхнулася дружина:
— Навіщо питаєш,
Хоч скажу в, все одно
— А чому у Аргентину?
Ось так диваки!
— А тому, що Аргентина

СКІЛЬКИ ВИПИТИ? — Ну, а в нас що за країна,
Бий її лиха година?
Лантор ланцію про п'янство — В нас країна Рад —
У клубі читає: Дав розв'язав!

В залі самі чоловіки,
І аін їх лямає:

Слово рідне

З одного боку, з цифрами в нас начебто все гаразд: в області українських шкіл більше, ніж в інших областях України, з українською та російською мовами навчання, таке ж і вчителів, і учнів, і навіть вчителів, які не мають української освіти частково фігурують у місцевій пресі. Проте, якщо подивитися на цифри: учнів, які навчаються українською мовою, всього 30 відсотків від їх загальної кількості, а вчителів українською мовою — лише 4,9 відсотка. Так що про рівність мови поки що говорити рано.

Обласна Рада в минулому році не могла прийняти рішення про 20 відсотків надбавку до зарплати вчителям, які навчаються в українських класах, бо не вистачало грошей — на мій погляд, справедливо — за будь-яку працю треба платити, на одну яку вчителі, так би мовити, місцева самодіяльність, а потрібна серйозна державна програма.

Тетяна ПРОСЕНКА,
голову постійної комісії
Харківської обласної ради

4 вересня 1992 року. № 168 (418)

